

05 במרץ 2012

לכבוד: ח"כ אלכס מילר
יו"ר ועדת החינוך, התרבות והספורט
הכנסת

במייל

שלום רב,

הנדון: מחסור בכיתות לימוד בחינוך בערבי

1. לקראת הדיון בוועדת החינוך ביום 6 במרץ 2012 בנושא בינוי כיתות בחינוך הערבי, מתריעה האגודה לזכויות האזרח על מחסור חמור בכיתות לימוד וגני ילדים בחינוך הערבי, וקוראת לוועדה שבראשותך לפעול לתיקון מצב זה בדחיפות.
2. על פי הנתונים שבידינו קיים מחסור של אלפי כיתות וגני ילדים ביישובים הערבים. הנתונים נשענים בעיקר על ממצאים של ועדה מקצועית לבחינת המחסור בכיתות הלימוד בחינוך הערבי, אשר הוקמה במסגרת בחינת צרכיה של מערכת החינוך הערבי בחודש אוגוסט 2007. ועדה זו היא אחת מתוך ארבע ועדות משותפות למשרד החינוך ולוועדת המעקב לענייני החינוך הערבי, שבדקו את מצבה וצרכיה של מערכת החינוך הערבי בתחומים שונים. לפי דו"ח הוועדה, המחסור בכיתות לימוד בחינוך הערבי יעמוד בשנה"ל 2012 על **9,236 כיתות**.
3. ממצאי ומסקנות הוועדה פורסמו בחודש אוגוסט 2008, אבל עד כתיבת שורות אלו לא ברור כיצד בכוונתו של משרד החינוך לפעול בכדי להביא ליישומן.
4. זאת ועוד, ערב פתיחת שנת הלימודים 2010 - 2011, ערכה ועדת המעקב לענייני החינוך הערבי סקר בקרב רשויות מקומיות ערביות. תוצאות הסקר מעלות ממצאים קשים אודות המחסור בכיתות הלימוד ביישובים הערבים השונים. להלן חלק מממצאי הסקר:

שם היישוב	מחסור בכיתות לימוד
טייבה	38
עין מאהל	13
פרידיס	49
נצרת	113
כאוכב אבו אלהיגא	5
עילוט	25
אלראמה	17
בסמה	18
חורפיש	10
כפר קאסם	58
עילבון	12

5. כפונקציה ישירה של בעיית המחסור בכתות לימוד, עולה בעיה נוספת, לא פחות חשובה, שהיא הצפיפות בכתות הלימוד ומספר התלמידים הממוצע בכתה בחינוך הערבי.
6. להלן טבלה המבוססת על נתונים שנמסרו ממרכז המחקר והמידע של הכנסת משנת 2005, אשר מסכמת את המספר הממוצע של התלמידים בחינוך הערבי לעומת החינוך היהודי.

מגור	המספר הממוצע של תלמידים בכיתה	מספר הכיתות שבהן 40 תלמידים או יותר	שיעור הכיתות שבהן 40 תלמידים או יותר במספר הכיתות הכולל
יהודי	27.79	1563	4%
ערבי*	31.88	645	8%
בדואי	31.49	88	4%
דרוזי	30.41	37	3%
צירקסי	26.33	0	0%

7. יודגש כי הנתונים הנ"ל מתייחסים למצב בשנת 2005, כאשר אי עוררין על כל כי, נוכח הריבוי הטבעי ואי מציאת פתרון לבעיית המחסור בכתות, הנתונים היום הם אף קשים יותר.
8. בעקבות המחסור בכיתות הלימוד, תלמידים ערבים נאלצים ללמוד בתנאי צפיפות קשים, המשפיעים על איכות הלמידה, תוך פגיעה קשה בזכותם לחינוך ובהישגיהם הלימודיים, והיא מעמיקה את הפערים המצטברים בין מערכת החינוך הערבית למערכת החינוך היהודית.
9. המחסור בכיתות הלימוד גורם לכך שתלמידים לומדים בחדרים ובמבנים שכורים שבמקרים רבים אינם בטיחותיים, ואינם עונים על התקנים. בנוסף לכך, שכירת מבנים אלו מהווה נטל כלכלי על הרשויות המקומיות הערביות, שנדרשות לשאת ברוב עלויות השכירות. דבר המהווה נטל כלכלי על רשויות שמצבן הכלכלי-חברתי קשה ביותר, ואשר מרביתן מדורגות באשכולות הנמוכים ביותר.

המצב בירושלים המזרחית

10. בעיית המחסור בכתות לימוד מקבלת משנה תוקף ככל שעסקינן במצב במסגרות החינוך הערבי בירושלים המזרחית.
11. לפי דוח מבקר המדינה משנת 2009, עמד המחסור בכיתות לימוד בירושלים המזרחית על כ- 1,000 כיתות. (מבקר המדינה, דוח שנתי 59 (מאי 2009), בעמ' 624).
12. מחסור חמור זה מוביל לכך שמשפחותיהם של אלפי ילדים פלסטינים נאלצים לשלוח את ילדיהם למסגרות חינוך פרטיות ולשלם סכומי כסף גדולים על מנת לספק לילדיהם חינוך אותו היו אמורים לקבל בחינם. על פי נתוני מנח"י לשנת הלימודים 2010-2011, רק כמחצית מילדי ירושלים המזרחית (כ-42,000 תלמידים) למדו במוסדות חינוך רשמיים, ואילו היתר לומדים במוסדות חינוך מוכר שאינו רשמי (כ-26,000 תלמידים) או במוסדות פרטיים בבעלותם של גופים שונים, כגון הווקף ואונר"א (כ-20,000 תלמידים).

13. יתרה מכך, המחסור בכיתות לימוד מוביל לכך שאלפי ילדים בירושלים המזרחית נותרים בכל שנה מחוץ למערכת החינוך. יצוין כי, כ - 4387 ילדים פלסטינים בירושלים המזרחית לא היו רשומים בשנת הלימודים 2010-2011 באף מוסד חינוכי. קבוצה זו מהווה 5.27% מכלל אוכלוסיית גיל הילדים שאמורים להיות במסגרות חינוכיות בירושלים המזרחית.
14. לא זו אף זו, אף ילדים הזוכים למקומות לימוד, נאלצים להעביר את לימודיהם במסגרות לא ראויות. בהקשר הזה יודגש כי, על פי נתונים רשמיים של מנח"י, **למעלה ממחצית הכיתות במערכת החינוך הערבית העירונית (647 מבין 1398) אינן תקינות**, כאשר למעלה מרבע מכלל הכיתות הלא-תקניות (188 מתוך 647) מוגדרות בתור כיתות "במצב שאינו ראוי".
15. נכון לאוגוסט 2011, נמצאו בהליך בניה 63 כיתות; בהליך תכנון 193 כיתות; ובהליכים ראשוניים אחרים עוד 96 כיתות. כלומר, סה"כ 352 כיתות, אשר תהליך סיום הבנייה של מרביתם עתיד לקחת עוד מספר שנים, אז צפוי מספר הכיתות החסרות לגדול נוכח קצב הגידול הטבעי באוכלוסייה. חרף הצהרותיה של עיריית ירושלים בדבר מאמצים לתיקון מצב זה, קצב התקדמות בינוי כיתות אינו מספק.
16. המחסור המתמשך בכיתות לימוד בחינוך הרשמי בירושלים המזרחית הוביל ליותר מעשור של התדיינויות בבתי משפט, לרבות הליכי ביזיון בית משפט כנגד עיריית ירושלים ומשרד החינוך בשל אי מילוי התחייבויותיהם בנושא בינוי כיתות.
17. במסגרת עתירה של האגודה לזכויות אזרח, אשר דרשה לחייב את המדינה לשאת בעלויות שכר הלימוד של ילדים מירושלים המזרחית שנאלצים ללמוד במוכר שאינו רשמי, לאור המחסור הרב בספסלי הלימוד בבתי הספר הרשמיים (בג"צ 5373/08 **אבו לבדה ואח' נ' שרת החינוך ואח'**, ניתן ביום 6.2.11), הורה ביהמ"ש העליון למדינה ליצור בתוך 5 שנים תשתית פיסית לקליטת כל תלמידי מזרח ירושלים המעוניינים בכך בבתי הספר העירוניים. בתוך כך, בית המשפט הביע את דעתו הנחרצת אודות התנהלותם הרשלנית של משרד החינוך ועיריית ירושלים בכל הקשור למצב החינוך הרשמי בירושלים המזרחית בכלל, ובבינוי כיתות לימוד בפרט.
18. לא ניתן להכביר במילים לגבי החשיבות של החינוך, בין השאר כמפתח לשילוב בחברה, כמו גם יציאה מעוני. יש ליישם תכנית כוללת לחינוך הערבי בישראל עם מקורות תקציביים הולמים במטרה לטפל באופן אמיתי ומלא, הן במחסור בכיתות הלימוד ובתשתיות אחרות, והן במחסור בשעות הלימוד, התקנים ובעיות נוספות בהן לוקה מערכת החינוך הערבית בשל הזנחה מתמשכת.

בכבוד רב,

עו"ד ניסרין עליאן

מנהלת מחלקת זכויות האדם בירושלים המזרחית

עו"ד אשרף אליאס

המחלקה לזכויות המיעוט הערבי